

Öppen utbildningskultur slår igenom – hur gör Sverige?

2012 är året då tsunamin drabbade högre utbildning. Den öppna utbildningskulturen slår igenom på bred front i hela världen, bland annat genom att prestigeuniversitet, inte minst i USA, erbjuder kurser gratis online och globalt till alla. Men i Sverige är öppen utbildning ännu i hög grad en icke-fråga, speciellt bland myndigheter och utbildningsorganisationer.

Inom strategiforskning talas om *disruptive innovations* – genomgripande förändringar där produkter omdefinieras och nya aktörer träder fram och omformar branscher. Det är det som idag händer inom högre utbildning. En rad utmaningar väntar när individen tar kontroll, ställer krav och orkestrerar sitt lärande.

Utbildning ändrar riktning från innehåll till sammanhang. Traditionella akademiska strukturer där flertalet följer en och samma väg – med en tydlig ingång och en tydlig utgång – kommer att utmanas. Inte en utan många olika aktörer kommer att stå för innehåll, sammanhang, examination och eventuell validering. Formellt och informellt vävs samman i ett livslångt lärande. Och om de traditionella lärosätena inte erbjuder vad den enskilde vill ha, så finns fria aktörer! För många online-studenter är nämligen examen och poäng inte det viktiga, utan just kunskaperna, kompetensen och bildningen som de erövrar i dessa nya lärandeformer. Samhället bör också ha stort intresse av en öppen utbildningskultur som knyter ihop utbildning, forskning och innovation. Här finns stora vinster att göra.

Milstolpar inom den öppna utbildningskulturen

Hur har då denna öppna utbildningskultur vuxit fram? Här är några milstolpar.

2002 Öppna digitala lärresurser (OER) lanseras av UNESCO. OER är undervisnings-,

lärande- och forskningsmaterial som är öppna och fria. MIT släpper samtidigt flera kurser och kursmaterial fritt.

2008 MOOC (Massive Open Online Courses) lanseras som ett innovativt sätt att organisera nätbaserat lärande. Kostnadsfria öppna kurser i stor skala erbjuds, där studenter får utforska kursens olika teman och innehållet förädlas i självstyrande nätverk.

2011 Sebastian Thrun på Stanford University erbjuder en kurs i artificiell intelligens genom MOOC samtidigt som kursen ges på campus. Gensvaret blir överväldigande. 160 000 studenter från 190 länder ansluter sig och läser kursen on line.

2011–2012 Flera MOOC-konsortier etableras, till exempel Coursera (Stanford som drivkraft), edX (MIT, Harvard, Berkeley), Udacity och World Education University (WEU). Oftast får online-studenterna inga akademiska poäng – vill de ha det får de betala.

Nya utbildningsaktörer ansluter sig kontinuerligt, kartan ritas om dagligen. Ytterligare ett exempel är OERu (wikieducator.org/OER), ett globalt konsortium med idag 18 prestigefyllda universitet som driver kurser och utfärdar examen till studenter som läst via öppna kurser och uppfyller gällande krav för registrerade studenter.

Ebba Ossiannilsson, Lunds universitet.

2012 Parisdeklarationen om OER antas av UNESCO med strävan mot en öppen utbildningskultur. Kärnan är att regeringarna ställer krav på att det som finansieras av offentliga medel ska gå tillbaka till medborgarna.

Vad händer härnäst?

Nästa år utfärdar EU ett program om öppen utbildning. Globalt är konceptet alltså redan mycket utbredd och högt på den politiska agendan. UNESCO, Commonwealth of Learning, OECD och EU driver frågor om *Rethinking education*. Det öppna, fria, individuella och förändrade utbildningsparadigmet ger möjlighet till ett globalt lärande i hemmiljö för alla.

Men i Norden, och speciellt i Sverige, är den öppna utbildningskulturen alltså ännu inte en högprioriterad politisk fråga utan mer av en *icke-fråga*, speciellt från myndigheters och utbildningsorganisationers sida. Ett nordiskt samarbete har dock inletts på gräsrotsnivå, The Nordic Advisory Strategy Group. Syftet är att förbereda frågan för Nordiska Ministerrådets agenda.

Vad händer under 2013 när globala krav från studenter och omvärld gör sig gällande? Går svenska lärosäten då på allvar i täten för demokratiska rättigheter, allas möjlighet till utbildning i en öppen utbildningsarena?

Och vad händer när etablerade aktörer tar sig in på den nordiska arenan? ■

text Ebba Ossiannilsson **foto** Ronny Sejersen